

העונה אמן אחר ברכותיו

[מסכת ברכות דף מ"ה עמוד ב']

תני חדא: העונה אמן אחר ברכותיו הרי זה משובח,
ותניא אידך: הרי זה מגונה?
לא קשיא: הא - בבונה ירושלים, הא - בשאר ברכות.

פירושי מילים:

תני: שנה, למד (בברייתא)	תניא: שנויה (בברייתא)	קשיא: קשה
חדא: אחת	אידך: אחר	הא: זה

עניית "אמן":

כששומעים ברכה מפי אדם אחר, חייבים לענות עליה אמן. דרשו זאת מן הפסוק בפרשת האזינו [דברים ל"ב, ג']: "כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלוקינו", כאשר אדם קורא בשם ה' - כלומר מברך - נותנים גודל לאלוקים על ידי עניית "אמן" [ילקו"ש סי' תתקמ"ב].

פירוש המילה "אמן":

- א. אמונה, דהיינו, העונה אמן מעיד על עצמו שהוא מאמין בדברי הברכה.
- ב. "אמן" - ראשי תיבות "אל מלך נאמן".

עבודה

1. הסתירה שמביאה הגמרא היא בין: (סמן את ההיגד הנכון)
 - א. שתי משניות.
 - ב. שתי ברייתות.
 - ג. דברי אותו חכם במקומות שונים.
 - ד. שני פסוקים.
2. א. האם הסתירה בקטע זה היא מדומה או אמיתית?
 - ב. מאילו מילים אתה לומד זאת?

3. א. עיין בסידור בברכת המזון והשלם את הטבלה הבאה.

הברכה	פתיחת הברכה	סיום הברכה
הראשונה		
השניה		
השלישית		
הרביעית		-----

ב. מה המיוחד בחתימה (בסיום) הברכה השלישית?

1. השלם את הטבלה!

המקרה	העונה אמן אחר ברכותיו	
	תניא אידך	תני חדא
הדין		
התירוץ		

5. מדוע עונים "אמן" לאחר ברכת "בונה ירושלים", שהיא הברכה השלישית בברכת המזון מתוך הארבע?

”אמן” אחר ברכותיו

יש מקרים שבהם אדם עונה ”אמן” גם אחרי ברכה שהוא עצמו מברך. לפי מסקנת הגמרא, אדם המברך ברכת ”בונה ירושלים” (בברכת המזון) עונה ”אמן” על ברכת עצמו, ואילו אחר שאר ברכות שהוא עצמו מברך – אין הוא עונה ”אמן”.

6. עיין ברש”י ובתוספות [ד”ה ”הא בבונה ירושלים”] וכתוב כיצד הסביר כל אחד את תשובת הגמרא ”הא - בונה ירושלים”?

רש”י

הא בבונה ירושלים - שהיא סוף הברכות, הרי זה משובח, וכן בסוף ברכות דקריאת שמע שחרית וערבית.
ואחר כל ברכותיו דקתני בברייתא הרי זה משובח - אחר גמר כל ברכותיו קאמר, ואחר כל ברכותיו דקתני הרי זה מגונה - בסוף כל ברכה וברכה קאמר.

תוספות

הא בבונה ירושלים הא בשאר ברכות - פירש רבנו חננאל והלכות גדולות דיש מפרשים בכל ברכה וברכה כגון אחר ישתבח וכיוצא בו.
ומיהו פוק חזי מאי עמא דבר (אולם צא וראה מה נוהג העם) שלא נהגו לענות אמן אלא אחר בונה ירושלים דברכת המזון.

7. מנהג התימנים והספרדים שהגמרא התכוונה לברכת ”בונה ירושלים” ולברכות כיוצא בה. כשם שיש לענות ”אמן” לאחר ברכת ”בונה ירושלים” המסיימת סדרה של ברכות מדאורייתא, כך יש לענות ”אמן” אחרי כל ברכה שהיא אחרונה בסדרה של ברכות (כדעת רש”י ורוב הראשונים).
ואילו מנהג האשכנזים הוא שנוהגים לענות אחר ברכת עצמו רק בברכת ”בונה ירושלים” (כדעת התוספות).

בתפילה בנוסח עדות הספרדים נוהגים לחתום ב”אמן” גם לאחר ברכות נוספות. כתוב איזו ברכה מתוך התפילה מסתיימת באחת מן החתימות שבטבלה!

חתימת (סיום) הברכה	הברכה
1. ”מלך יחיד אל חי העולמים”.	
2. ”המברך את עמו ישראל בשלום”.	
3. ”מלך מהולל בתשבחות”.	
4. ”שומר את עמו ישראל לעד”.	
5. ”על התורה ועל העבודה ... מקדש השבת”.	